

กฎหมายว่าด้วยการตายด้วยความสมัครใจ (Voluntary Assisted Dying Act) ของเครือรัฐ ออสเตรเลีย*

ภรภัทร ปัญญวานิช**

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีทางการแพทย์มีความก้าวหน้าและล้ำสมัยกว่าในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังเป็นที่ยอมรับกันว่าไม่มีมนุษย์คนใดที่จะสามารถหลีกเลี่ยงจากความตายไปได้ ซึ่งอย่างมากที่สุดเทคโนโลยีเหล่านั้นก็เพียงแต่ช่วยให้สามารถยืดลมหายใจของมนุษย์คนหนึ่งไว้ให้นานที่สุดเท่านั้น

แม้จะมีความเชื่อที่ว่า “คนทุกคนย่อมมีสิทธิในร่างกายของตนเองอย่างสมบูรณ์” แต่กลับมีข้อถกเถียงกันมาอย่างยาวนานถึงสิทธิในการตายของตนเองที่บุคคลไม่สามารถตัดสินใจตายของตนเองได้เสมอไป เนื่องจากถูกกำหนดจากกรอบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอกช่วย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว จารีตทางสังคม ข้อกำหนดกฎหมายหรือแม้กระทั่งความเชื่อและศาสนาที่กำหนดให้การตายด้วยความสมัครใจของตนเองหรือการฆ่าตัวตายเป็นความผิดมหันต์อย่างร้ายแรงและจะเป็นการสร้างบาปหนักติดตัวไปอีกหลายร้อยภพชาติ ดังนั้น สิทธิในการตายจึงเป็นเรื่องที่ยุ้งยากมาก แม้จะเป็นสิทธิในร่างกายของตนเองก็ตาม แต่หากมองให้ลึกกว่านั้น มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความซับซ้อนทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างมาก โดยเฉพาะในบุคคลที่ต้องเผชิญต่อภาวะความเจ็บปวดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างแสนสาหัส ไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บ หรือความทุกข์ทรมานทางด้านจิตใจจากการถูกทำร้ายทางความรู้สึกก็ตาม ซึ่งความเจ็บปวดอันแสนสาหัสเหล่านั้นไม่มีทางที่บุคคลอื่นจะรู้ซึ่งได้ดีไปกว่าผู้เป็นเจ้าของชีวิต เลือดเนื้อและร่างกายนั่นเอง ไม่มีใครรู้เลยว่า การมีชีวิตอยู่และต้องล้มตาขึ้นมาเผชิญกับความทุกข์ทางกายหรือทางใจของบุคคลนั้นเป็นความทรมานที่มากมายเพียงใด ดังนั้น ผู้ที่ควรตัดสินใจได้ว่าควรจะดำเนินไปในทิศทางใด เหมาะสมหรือไม่ จะถูกหรือผิดสมควรหรือไม่สมควรนั้น คงไม่พ้นบุคคลที่กำลังเผชิญปัญหาอยู่ซึ่งเป็นเจ้าของชีวิตและมีอำนาจเต็มทั้งในร่างกายและจิตวิญญาณนั้นนั่นเอง^๑

ที่มาและความสำคัญ

* บทความประจำเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๖

** บุคลากรจัดทำฐานข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ ธพิพัฒน์ วรพิพัฒน์การกิจ, “การุณยฆาต : สิทธิมนุษยชนที่ควรมีเพื่อคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”, วารสารพัฒนศาสตร์ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๑๔๖-๑๔๙.

สำหรับประเทศออสเตรเลีย ในอดีตเคยมีการประกาศบังคับใช้กฎหมาย Rights of the Terminally Ill Act 1995 และมีผลบังคับใช้ในเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ในรัฐ Northern Territory แต่ต่อมาก็ถูกยกเลิก ล่าสุดเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ประเทศออสเตรเลียเพิ่งมีประกาศใช้กฎหมาย Voluntary Assisted Dying Act 2017 ภายในรัฐวิกตอเรีย ซึ่งมีผลบังคับใช้ในเดือนมิถุนายน โดยอนุญาตเฉพาะผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่คาดว่าจะเสียชีวิตภายใน ๖ เดือนเท่านั้น^๒

รัฐ Victoria เป็นรัฐแรกในออสเตรเลียที่ผ่านกฎหมายว่าด้วยการตายด้วยความสมัครใจ ซึ่งเป็นกฎหมายที่รองรับความชอบธรรมในการฆ่าตัวตายสำหรับผู้ที่ถูกข่มขู่และกำลังจะตายในการที่จะเลือกลักษณะและเวลาของการตายได้ แต่ทั้งนี้ก็มีมาตรการป้องกันที่ครอบคลุมและการคุ้มครองที่เข้มงวดในการคัดกรองบุคคลที่จะสามารถได้รับความช่วยเหลือให้สามารถตายด้วยความสมัครใจได้ การการุณยฆาตในรัฐ Victoria จึงปลอดภัยและมีความอนุรักษ์นิยมมากที่สุดในโลก

ความหมายของการตายด้วยความสมัครใจ

การตายด้วยความสมัครใจ หมายถึง การให้ยาเพื่อให้ผู้ที่เข้าสู่กระบวนการนั้นเสียชีวิตตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด การตายด้วยความสมัครใจจะต้องเป็นไปด้วยความยินยอมและการเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการด้วยตัวบุคคลนั้นเอง โดยกฎหมายจำกัดเฉพาะผู้ที่อาจเสียชีวิตจากโรคร้ายไข้เจ็บหรือสภาวะทางการแพทย์ที่รักษาไม่หายหรือโรคนั้นมีอาการลุกลาม ซึ่งกรณีเหล่านี้เท่านั้นที่สามารถเข้าถึงการตายด้วยความสมัครใจได้

กล่าวคือ การตายด้วยความสมัครใจนั้นมีไว้สำหรับผู้ที่ต้องเผชิญกับความตายที่ใกล้เข้ามาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อันเป็นผลมาจากโรค ความเจ็บป่วยหรือสภาวะทางการแพทย์ที่รักษาไม่หาย

วัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยการตายด้วยความสมัครใจ (Voluntary Assisted Dying Act)

การตายด้วยความสมัครใจเป็นกระบวนการที่บุคคลที่เข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งอยู่ในขั้นปลายของชีวิตหรือทนทุกข์ทรมานสามารถเลือกเวลาและวิธีการเสียชีวิตได้ ภายหลังจากปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดแล้ว

นั่นหมายความว่าบุคคลอาจได้รับความช่วยเหลือจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมในการให้ยาที่ออกฤทธิ์กับร่างกายและทำให้เสียชีวิตในเวลาที่เราเลือกไว้ กระบวนการนี้ช่วยให้มั่นใจว่าการตัดสินใจของบุคคลนั้นจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดให้กับตนเองอย่างแท้จริง และกฎหมายได้กำหนดรายละเอียดคำแนะนำ

^๒ ทิพากร ไชยประสิทธิ์. “๑๑ ประเทศ กฎหมายไฟเขียว “ตายอย่างสงบ”” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/278173>

สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์อีกด้วย เพื่อให้สามารถสนับสนุนการตัดสินใจของผู้ที่เข้าสู่กระบวนการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้กฎหมายก็ยังให้การคุ้มครองในอีกหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้แน่ใจว่าการตายด้วยความสมัครใจจะเป็นไปอย่างปลอดภัย

ผู้ที่สามารถเข้าถึงการตายด้วยความสมัครใจ

การตายด้วยความสมัครใจมีไว้สำหรับผู้ที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากโรคภัยไข้เจ็บหรือสภาวะทางการแพทย์ที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ ซึ่งบุคคลดังกล่าวต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานจนร่างกายไม่อาจทนได้ โดยการจะเข้าเงื่อนไขดังกล่าวหรือไม่นั้น จะต้องได้รับการประเมินโดยแพทย์ ๒ คนเพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลดังกล่าวมีโอกาสจะเสียชีวิตภายใน ๖ เดือน แต่อย่างไรก็ตาม การตายด้วยความสมัครใจตามที่กฎหมายกำหนด มีข้อยกเว้นสำหรับผู้ที่ถูกทรมานจากภาวะความเสื่อมของระบบประสาท ซึ่งแม้คาดว่าโรคดังกล่าวจะทำให้เสียชีวิตได้ภายใน ๑๒ เดือน แต่ผู้ป่วยก็สามารถเข้าสู่กระบวนการของการตายด้วยความสมัครใจได้

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่จะเข้าถึงการตายด้วยความสมัครใจนั้น ต้องเป็นชาววิกตอเรียที่มีอายุเกิน ๑๘ ปีและอาศัยอยู่ในรัฐวิกตอเรียเป็นเวลาอย่างน้อย ๑๒ เดือน และมีความสามารถในการตัดสินใจ เพื่อให้มีสิทธิเข้าถึงกระบวนการการตายด้วยความสมัครใจ รวมถึงบุคคลดังกล่าวต้องประสบกับความทุกข์ทรมานทางร่างกายที่ได้รับการพิจารณาแล้วว่าอาการดังกล่าวไม่สามารถบรรเทาให้ลดลงได้และบุคคลนั้นก็ไม่สามารถทนความเจ็บปวดทรมานดังกล่าวได้ไหว

ทั้งนี้ ความเจ็บป่วยทางจิตหรือความทุกข์ทรมานเพียงอย่างเดียวไม่ถือเป็นเหตุในการเข้าถึงการตายด้วยความสมัครใจ แต่บุคคลที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์อื่น ๆ ทั้งหมดและเป็นผู้ที่มีความพิการหรือความเจ็บป่วยทางจิตนั้นสามารถเข้าถึงกระบวนการการตายด้วยความสมัครใจได้

ขั้นตอนและกระบวนการในการตายด้วยความสมัครใจ

ในการเข้าถึงกระบวนการการตายด้วยความสมัครใจนั้น จำกัดเฉพาะผู้ที่ต้องการเข้าถึงกระบวนการด้วยตนเองที่สามารถเริ่มการติดต่อกับผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดังกล่าวเท่านั้น ส่วนสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ดูแลไม่สามารถร้องขอให้ดำเนินกระบวนการการตายโดยสมัครใจในนามของบุคคลอื่นได้ ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าคำขอนั้นเป็นไปโดยสมัครใจและปราศจากการบังคับและการตัดสินใจเป็นของบุคคลนั้นโดยแท้จริง

หากบุคคลใดต้องการยื่นคำร้องขอเพื่อการเข้าถึงกระบวนการการตายด้วยความสมัครใจ พวกเขาจะต้องได้รับการประเมินโดยแพทย์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมก่อน ซึ่งแพทย์จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าบุคคลนั้นมีสิทธิเข้ารับการตายด้วยความสมัครใจหรือไม่ หากบุคคลนั้นมีคุณสมบัติเหมาะสม บุคคลดังกล่าวจะถูกส่งตัวไป

ให้แพทย์คนที่สองต่อไป เพื่อทำการประเมินอีกครั้ง ซึ่งแพทย์ต้องทำการคัดกรองจนกว่าจะแน่ใจว่าคุณเป็นผู้ร้อง
ขอนั้นได้ตัดสินใจอย่างถึถ้วนแล้วและรับทราบถึงทางเลือกทางการแพทย์เพื่อการดูแลแบบประคับประคอง
สภาพร่างกายอื่น ๆ ที่เป็นไปได้แล้ว

เมื่อผ่านกระบวนการข้างต้นแล้ว หากบุคคลนั้นยังประสงค์จะดำเนินการต่อ พวกเขา
จำเป็นต้องทำคำชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีบุคคลผู้ไม่มีส่วนได้เสีย ๒ คนเป็นสักขีพยาน โดยยืนยันว่า
พวกเขาได้ตัดสินใจอย่างรอบคอบและด้วยความสมัครใจเพื่อเข้าถึงการตายโดยสมัครใจตามที่ร้องขอ

เมื่อได้รับการรับรองในขั้นสุดท้าย แพทย์จะยื่นขอใบอนุญาตเพื่อส่งจ่ายยาที่ใช้เพื่อจบชีวิต
ของบุคคลที่ร้องขอให้ตรงตามเวลาที่พวกเขาเลือกไว้ ซึ่งบุคคลนั้นต้องรับประทานยาด้วยตนเอง เว้นแต่ว่าพวก
เขาจะไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ ซึ่งในกรณีนี้แพทย์อาจให้ความช่วยเหลือได้

โดยในขั้นตอนของการตายโดยการสมัครใจที่ผู้ป่วยต้องรับประทานยาข้างต้นนั้นจะไม่มี
บุคลากรทางการแพทย์หรือผู้ให้บริการด้านสุขภาพเข้าร่วมในขั้นตอนดังกล่าวทั้งสิ้น

การป้องกันความเสี่ยงที่จะนำไปสู่การตายโดยไม่สมัครใจ

กระบวนการกฎหมายกำหนดประกอบด้วยขั้นตอนและมาตรการป้องกันมากมายเพื่อให้
แน่ใจว่าผู้คนจะไม่ถูกกดดันให้เข้าร่วมในกระบวนการช่วยเหลือการตายโดยสมัครใจ และการเข้าร่วมนั้นเป็นไป
ด้วยความสมัครใจอย่างแท้จริง

คณะกรรมการที่รับผิดชอบในประเด็นเรื่องการตายด้วยความสมัครใจจะตรวจสอบกิจกรรม
ทั้งหมดภายใต้กฎหมายและรับรายงานจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพทุกคนที่เข้าร่วม คณะกรรมการจะ
ดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเข้มงวด

เมื่อบุคคลได้รับยาและเสียชีวิตลงแล้ว จะมีการแต่งตั้งผู้ติดต่อเพื่อให้ยาที่ส่วนที่เหลือถูก
ส่งกลับไปยังเจ้าหน้าที่อย่างปลอดภัย^๓

^๓ Department of Health. “Voluntary Assisted Dying overview” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖, จาก
<https://www.health.vic.gov.au/patient-care/voluntary-assisted-dying-overview>